

Wydawnictwo Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. prof. Stanisława Tarnowskiego w Tarnobrzegu, 2018. — P. 378.

JEL: L 20

ЕЛЬ Рабай’а Дакера Таха Діб

асистент кафедри обліку та аудиту

Національного університету харчових технологій

ORCID 0000-0001-8912-4664

cy27_72@yahoo.com

Daker ELRABAYA,

PhD student

National University of Food Technologies,
Ukraine

СТАН УПРАВЛІННЯ ПОБУТОВИМИ ВІДХОДАМИ В УКРАЇНІ

STATE OF HOUSEHOLD WASTE MANAGEMENT IN UKRAINE

Анотація: Досліджено проблеми системи управління твердими побутовими відходами в Україні. Окреслено основні пріоритети змін у політиці управління відходами.

Ключові слова: тверді побутові відходи, управління побутовими відходами, сміттєзвалища

Abstract: The problems of the solid waste management system in Ukraine have been studied. The main priorities of changes in waste management policy are outlined.

Keywords: solid household waste, household waste management, landfills.

За даними Міністерства розвитку громад та територій України, на сьогодні в Україні переробляється лише близько 4,6% всього обсягу утворених побутових відходів (табл.). Пріоритетним способом поводження з побутовими відходами є їхнє захоронення на стихійних звалищах. Понад половини утворених відходів зберігається на звалищах. Окремою проблемою управління побутовими відходами в Україні є обмежені можливості існуючих звалищ, що призводить до зростання кількості несанкціонованих місць поховання побутових відходів, їх кількість коливається в межах 23-30 тис. одиниць.

Таблиця 1. Утворення і поводження з побутовими відходами в Україні [1]

Роки	Обсяг утворених побутових відходів, млн. м ³	Обсяг перероблених та утилізованих побутових відходів, %	із них, %		Обсяг захоронених відходів на сміттєзвалищах, млн. т
			спалених відходів	надійшло на заготівельні пункти вторинної сировини та сміттєпереробні заводи	
2013	59	3,65	1,15	2,5	13
2014	45	4,2	1,7	2,5	10
2015	48	5,93	2,73	3,2	10
2016	49	5,8	2,71	3,09	11
2017	52	6,6	2,48	4,18	10
2018	54	6,2	2	4,2	9
2019	53	6,1	2	4,1	10
2020	54	6,3	1,7	4,6	10

Дорожньою картою для вирішення проблем сфери управління відходами є затверджена 2017 року Кабінетом Міністрів України Національна стратегія управління відходами в Україні до 2030 року. Стратегія ґрунтується на дотриманні ієрархії відходів, у якій видалення відходів є найменш сприятливим варіантом, у той час як запобігання, повторне використання, переробка та всі види виробництва альтернативної енергії з відходів є пріоритетними. Вона зобов'язує модернізувати інфраструктуру для скорочення відходів та підвищення її ефективності, оцифрувати галузь управління відходами та концентрувати інформацію на одному порталі. Документ закликає до особливих дій, спрямованих на створення інклюзивної тарифної системи, яка покриває всі витрати, крім повсякденних операцій, таких як подальший догляд за сміттєзвалищем протягом 35 років, запровадження нових принципів, таких як «забруднювач платить» та «розширена відповідальність виробника», вдосконалення механізмів моніторингу та контролю, включаючи встановлення пунктів прийому роздільних відходів, що має довести рівень переробки до 23% до 2023 року та збільшення роздільного збору до 23%. У результаті стратегія спрямована на переробку 65% всіх відходів і 70% муніципальних відходів до 2030 року. Національна стратегія управління відходами в Україні до 2030 року відповідає вимогам рамкової директиви ЄС щодо ієрархії поводження з відходами, та формує ключові орієнтири поступового переходу до економіки замкнутого циклу.

Реальна статистика показує велике відставання від цілей стратегії, що може завадити прагненню рівняння показників перероблення відходів в Україні з тими, що демонструються в інших країнах Європи. Для розуміння причин відставання необхідно, для початку зрозуміти потенціал твердих побутових відходів (ТПВ) та способи, як його реалізувати. З іншого боку, потрібно зрозуміти економічну складову для знаходження оптимальної точки балансу інтересів усіх учасників перероблення відходів. На кінець, потрібно звести ці два фактори в єдину інтеграційну систему та визначити масштаб потенційної організаційної та фінансової вигоди та витрат.

Фактичний статус управління твердими побутовими відходами (УТПВ) в Україні не відповідає цілям Національної стратегії управління відходами. Рівень переробки на 2020р. менше 10% навряд чи сприяє наближенню до мети 2023р. в 23%. На пункти прийому вторинної сировини надходить у середньому трохи більше 1%, хоча закладався показник у 23% на 2023 рік.

Роздільний збір ТПВ переслідує логіку, вироблену багаторічними дослідниками та практичними прикладами по всьому світу в цілому, та Європі зокрема. Ця логіка покликана досягти наступних цілей:

а) підвищення якості отриманої вторинної сировини та органічних відходів для подальшого процесу переробки;

б) здешевлення процесу переробки шляхом скорочення процесів очищення вторинної сировини від домішок та збільшення виходу придатної для перероблення сировини;

в) скорочення ланцюжка постачання, виключивши проміжні процеси сортування та підготовки вторинної сировини перед початком процесу

безпосередньої переробки, що призводить до збільшення інтересу до інвестиції в такі процеси;

в) створення найбільш адресної тарифної політики в залежності від інклюзивної вартості поводження з кожним компонентом ТПВ, та в цілому;

г) зменшення темпів накопичення ТПВ на полігонах. Це можливо тільки в тому випадку, коли вироблені ТПВ переробляються і перетворюються знову на вторинні ресурси.

Вся економіка захоронення ТПВ має такі цілі:

а) імплементація принципу «забруднювач платить», де виробник ТПВ зобов'язаний сплачувати повну вартість поводження від пункту збору до повної їх нейтралізації. Чим дорожчий і складніший процес захоронення та подальших процедур нейтралізації, тим дорожче послуга видалення відходів;

б) скорочення обсягів вироблених відходів, що можливо, якщо вартість видалення відходів здатна переорієнтувати систему УТБО на пошук альтернативних продуктів;

в) сприяння виникненню технологій з переробки, оскільки високі тарифи на захоронення ТПВ призведуть до виникнення альтернативних технологій з переробки, що конкурують з полігонами.

Проаналізувавши економічну політику видалення ТПВ в Україні можна виявити, що тариф на захоронення за одну тону в середньому становить 157.53 грн./тону (€4.14/тону), що робить його найпривабливішим способом поводження з ними. Детальніше вивчення показує, що ті міста, які надали інформацію, що виправдовує розмір тарифу на захоронення (Харків, Нікополь, Житомир, Чернігів, Кропивницький, Тернопіль, Кривий Ріг) врахували лише поточні, адміністративні витрати та податки. Це означає, що Україна по суті субсидує та заохочує використання сміттєзвалищ та штовхає весь ланцюжок УТБО в їхній бік, що суперечить заявленим цілям стратегії сталого розвитку. Також, існуюче положення означає, що всі витрати на придбання землі, будівництва санітарних полігонів, нейтралізації наслідків розміщення ТПВ, утримання та рекультивації полігонів, а також догляд за полігонами протягом 30 років після закриття не мають відображення у статтях витрат на захоронення, що свідчить про ще одну розбіжність із цілями стратегії, оскільки всі ці статті мають фінансуватися з бюджету, що проводитиме до неможливості виникнення інженерних полігонів та рекультивації існуючих стихійних звалищ.

Література

1. Стан сфери поводження з побутовими відходами в Україні за 2013-2020 роки
<https://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/zkhk/terretory/>

References

1. State of the field of household waste management in Ukraine for 2013-2020
<https://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/zkhk/terretory/>